

Monumentnummer*: 515111

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 09 oktober 2000
Kadaster deel/nr 82981/47

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Leiden		Leiden		Zuid-Holland			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Kernstraat	2			2313 EV	Leiden		
Hoge Rijndijk	25			2313 KG	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 Z	Z		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 B	B		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 C	C		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 D	D		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 E	E		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 F	F		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 G	G		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 H	H		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 J	J		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 K	K		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 L	L		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 M	M		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 N	N		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 P	P		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 R	R		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 S	S		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 T	T		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 U	U		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 V	V		2313 KE	Leiden		

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Hoge Rijndijk	23 W	W		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 X	X		2313 KE	Leiden		
Hoge Rijndijk	23 Y	Y		2313 KE	Leiden		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Leiden	M			8286
Leiden	M			8285

*Omschrijving***

Inleiding

Het in opdracht van de stichting "Fonds ter aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst", als Koninklijk Militair-Invalidenhuis gestichte RUSTHUIS voor invalide en oud-militairen is gebouwd ter vervanging van de huisvesting (sinds 1817) in het voormalige Arme Kinder Weeshuis aan de Middelweg. Het met de voorgevel op een belangrijke invalsweg gerichte tehuis is in 1913 gebouwd naar een ontwerp van de architect C.B. Posthumus Meyjes in een historiserende, aan het classicisme verwante bouwstijl. Deze stijl is bekend als de Um 1800-stijl, een traditionalistische architectuurstroming waarin veelvuldig gebruik werd gemaakt van met name 17de en 18de eeuwse, alsmede classicistische stijlmotieven. Een aantal onderdelen - waaronder gedenksteden - van het tehuis aan de Middelweg zijn verwerkt in het sinds 1935 niet meer als tehuis in gebruik zijnde gebouw. Het interieur van het gebouw is ingrijpend verbouwd in 1993, waarbij ook de oorspronkelijke indeling volledig is gewijzigd. Het voor het gebouw staande monumentale hek is afkomstig van de buitenplaats Rhijnstroom en geniet reeds rijksbescherming (mon.nr. 25664).

Het gebouw vormt een stedenbouwkundig ensemble met de H.B.S., waarmee het de hoeken van de Hoge Rijndijk met de Burggravenlaan markeert.

Omschrijving

Vanuit een L-vormige plattegrond, in schone baksteen opgetrokken gebouw met twee bouwlagen met lijstgevels, voorzien van rechtgesloten gevelopeningen onder strek, dunne cordonlijst, entablement met geprofileerde kroonlijst onder met bouletpannen gedekte, (deels afgeknotte) schilddaken en een tentdak met de originele dakkapellen en bakstenen schoorstenen met concaaf gewelfd, metalen kapje op de nokhoeken. Brede, symmetrische voorgevel met middenrisaliet, hoekrisalieten, cordonlijst en gekornist entablement met geprofileerde kroonlijst, rondom de hoofdvorm van het gehele gebouw. Middenrisaliet met hardstenen stoep met klein bordes voor de entree. Entreepartij met afsluitingen in de vorm van liggende ellipsbogen. Roedenverdeling in de bovenramen van dubbele glasdeur binnen een natuurstenen kozijn in ondiep portiek met een zware, geprofileerde omlijsting van natuursteen. De lijst wordt bekroond door een buste van een gehelmde en geharnaste figuur met vaandels aan weerszijden. Op de verdieping een traplicht met roedenverdeling en smalle zijlichten. Boven en onder deze vensterparij een natuurstenen? plaque. De onderste met latijnse tekst. Van de bovenste onderbreekt het entablement en de tekst die het oorspronkelijk bevatte is eruit verdwenen. Beëindiging van de risaliet in de vorm van een voor een steekkap staand fronton geprofileerde lijst en oeil de boeuf in diepliggend timpaan. Terugliggende geveldelen aan weerszijden van de middenrisaliet met per bouwlaag vier rechtgesloten vensters met natuurstenen onderdorpels en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

roedenverdeling onder strek. Twee traveeën brede hoekrisalieten met hoeklisenen van geblokt metselwerk.

Boven het fronton een vierkante, bakstenen opbouw met obelisk als onderbouw voor een octagonale zinken dakruiter met helmdak en smeedijzeren windvaan op de rondboog-galmgaten.

In de dakschilden boven de terugliggende geveldelen aan weerszijden twee oorspronkelijke dakkapellen met zinken wangen, houten vleugelstukken, vierruits venster en fronton met profiellijst. In de dakschilden van de hoekrisalieten een grotere dakkapel met een venster met radiale roedenverdeling in gebogen fronton met profiellijst. Op de nokhoeken van deze dakschilden een gemetselde schoorsteen met concaaf gewelfd, metalen kapje. Kopgevel aan westzijde met hoeklisenen van geblokt metselwerk en een groot avant corps, rustend op zuilen met platte kapiteeltjes, die een entablement dragen met triglyfen en guttae. Deze later op de zuilenporticus geplaatste, erkerachtige uitbouw is voorzien van brede vensterpartijen met smalle penanten en een borstwering met kantelen. Vensters onder en aan weerszijden van deze uitbouw als die in de voorgevel. Twee dakkapellen in het dakschild hierboven als die in het voorste dakschild van de hoekrisaliet. Oorspronkelijk op een tuin gerichte achterzijde van de vleugel aan Hoge Rijndijk met links op de begane grond van de hoekrisaliet een deur onder een op consoles rustend balkon met smeedijzeren balustrade, waarop twee glasdeuren met roedenverdeling onder strek uitkomen. Vensters in het terugliggende geveldeel als de vensters in de andere gevels. De dakkapellen in het dakschild hierboven zijn vergelijkbaar met de kleinere aan de voorzijde.

Licht risalerende rechter gevelpartij met symmetrische vensterindeling en een hoekliseen van geblokt metselwerk. Drie vensters op de begane grond, daarboven drie grotere traplichten, waarvan de middelste onder rondboog. Vlak onder het entablement drie liggende vensters. Dit gedeelte van de kroonlijst rust op kleine consoles. Brede dakkapel hierboven met profiellijst aan gebogen fronton. Oorspronkelijk eveneens op de tuin gerichte westgevel van de vleugel aan Burggravenlaan met in beide bouwlagen vensters als elders in het gebouw, alsmede eendeur met bovenlicht. Twee dakkapellen identiek aan de al eerder beschreven dakkapellen.

Risalerend, twee-assig rechter geveldeel, identiek aan de hoekrisalieten van de voorgevel. Kopgevel met in het dakschild een bredere dakkapel in het midden en een kleinere aan weerszijden. Verdiepingloze aanbouw (voormalige eetzaal) met symmetrische westgevel, voorzien van een entablement, een hoekliseen van geblokt metselwerk en een venster aan weerszijden van een deuropening met boven- en zijlichten. Vóór de deur een gemetseld bordes. Dakkapellen (2 + 3 + 2) in alle drie dakschilden van het afgeknotte schilddak. Tegen de zuidgevel van de eetzaal een aangebouwde, op een bakstenen basement staande serre met tussen de gevelopeningen - oorspronkelijk ingevuld met enkele deuren en porte brisées - op poeren staande enkele en dubbele penanten met kapiteeltjes.

Triglyfen met guttae in het fries van een zwaar entablement met uitkragende, geprofileerde kroonlijst. Voor het midden van de serre een bakstenen bordes. Langsgevel aan Burggravenlaan met hoekrisalieten als die aan de voorgevel en een sterker geprononceerd, vier-assig middenrisaliet met frontonbekroning voor een steekkap.

Vensters, geveldetaillering en dakkapellen als elders in en op het gebouw.

Het interieur van de hoofdvorm is in de jaren '90 ingrijpend gewijzigd. De meeste oorspronkelijke onderdelen zijn hierbij verwijderd en ook de ruimteindeling is aangepast aan de nieuwe functie (wooneenheden). Slechts enkele, details en delen van de trappen - met houten leuning op ijzeren balustrades - zijn in oorspronkelijke staat bewaard gebleven. De eetzaal verkeert nog wel voor een belangrijk deel in ongewijzigde staat en is onder meer voorzien van een gepleisterd gewelf en ijzeren spanten met trekstangen. De serre bezit ook nog de oude granito vloer.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Het voormalige rusthuis is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde wegens zijn bijzondere, oorspronkelijke functie en als een goed voorbeeld van een voor de bouwperiode karakteristieke, traditionalistische bouwstijl (Um 1800). Het heeft tevens architectuurhistorische waarde als een representatief ontwerp uit het oeuvre van een vooraanstaand architect.

Het gebouw heeft bovendien ensemblewaarde en stedenbouwkundige waarde als medebepalend voor het aanzien van de Hoge Rijndijk en als onderdeel van een monumentaal architectonisch ensemble dat de toegang tot de Burggravenlaan markeert.

Het is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de gaafheid van het exterieur.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Functie

Rusthuis